

مطالعه تطبیقی کنش گفتاری «تملق» در زبان‌های فارسی و انگلیسی

محمد احمدی صفا* (گروه زبان انگلیسی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران)

رحیمه کاربخش راوری (گروه زبان انگلیسی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران)

چکیده

کنش‌های گفتاری یکی از مباحث مهم تحلیل گفتمان و منظورشناسی زبان به‌شمار می‌رود و از زمان معرفی نظریه کنش‌های گفتاری آستین در سال ۱۹۶۲، ابعاد مختلف این‌گونه کنش‌ها در زبان‌های مختلف مورد مطالعه و توجه پژوهشگران و زبان‌شناسان بوده است. از جمله ابعاد مورد توجه این‌گونه کنش‌ها ساختار زبانی و کاربردهای آنان در زبان‌های مختلف است. پژوهش حاضر به بررسی تطبیقی کاربردهای کنش گفتاری «تملق» در دو زبان فارسی و انگلیسی پرداخته است و بدین منظور کاربردهای این کنش گفتاری در مکالمات ۱۲۰ فیلم (۶۰ فیلم فارسی و ۶۰ فیلم انگلیسی) مورد مطالعه قرار گرفتند. کنش‌های گفتاری استخراج‌شده از ژانرهای مختلفی از جمله اجتماعی و خانوادگی، درام، علمی-تخیلی و عاشقانه بودند و سال ساخت آنها در اکثر موارد از سال ۲۰۱۰-۲۰۲۰ بوده است. پس از مشاهده فیلم‌های مورد نظر و استخراج تمامی مکالمات مربوط به این کنش گفتاری، داده‌های به‌دست‌آمده بر اساس «الگوی هایمز» (۱۹۶۷) مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل حاکی از آن است که تملق در هر دو زبان فارسی و انگلیسی برای نفوذ مثبت در مخاطبین مورد استفاده قرار می‌گیرد و برخی از کاربردهای این کنش گفتاری در این دو زبان یکسان است. علاوه بر این، در هر دو زبان مورد مطالعه، کنش گفتاری تملق در هر دو موقعیت رسمی و غیر رسمی و در قالب‌های شوخی و جدی به‌منظور فریب دادن، تعریف و تمجید دوستانه، جلب اعتماد و تمسخر یافت می‌شود، اما در زبان فارسی استفاده از آن

* نویسنده مسئول m.ahmadisafa@basu.ac.ir

در موقعیت‌های غیر رسمی و خصوصی بسیار بیشتر از کاربرد آنها در موقعیت‌های رسمی است.

کلیدواژه‌ها: کنش گفتاری تملق، الگوی SPEAKING هایمز، زبان فارسی، زبان انگلیسی

۱. مقدمه

مطالعه گونه‌های زبانی جوامع مختلف می‌تواند زمینه فهم دقیق‌تر گفتار، نوشتار و رفتارهای سخنوران و گویشوران این زبان‌ها را فراهم سازد. همچنین بسیاری از صاحب‌نظران با هدف کسب درک درستی از باورهای فرهنگی جوامع به بررسی عملکردها، باورها و رفتارهای افراد جامعه می‌پردازند و واکاوی ساختارهای فرهنگی این جوامع را سرلوحه کار خویش قرار داده‌اند (وارداف^۱، ۲۰۱۴).

از سوی دیگر ارتباط تنگاتنگ میان زبان و فرهنگ همواره مورد توجه صاحب‌نظران و جامعه‌شناسان بوده است. به‌عنوان مثال، ارتباط ناگسستنی میان زبان و فرهنگ، پیش‌قدم (۱۳۹۱) را بر آن داشت تا با استفاده از تفکرات هالیدی^۲ (۱۹۸۶، ۱۹۷۸)، ویگوتسکی^۳ (۱۹۸۶، ۱۹۷۸) و فرضیه سپیروورف^۴ (۱۹۵۶) مفهوم «زبان‌نگ»^۵ را به معنای «فرهنگ کاوی زبان» در مطالعات جامعه‌شناختی معرفی نموده و با هدف کسب درک عمیق‌تری از تفاوت‌های میان‌فرهنگی و نیز فرهنگ پنهان جوامع، پژوهشگران را به استخراج زبان‌نگ‌های متفاوت و کالبدشکافی زبان ترغیب نماید (پیش‌قدم، ۱۳۹۱). بر همین اساس، پژوهش‌های متعددی در سال‌های اخیر در این زمینه صورت گرفته است که اغلب به بررسی کاربرد هر یک از این ساختارهای زبانی-فرهنگی و نیز تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها در فرهنگ‌های مختلف پرداخته‌اند؛ هرچند که بسیاری از این ساختارهای زبانی-فرهنگی و یا به‌اصطلاح متداول گونه‌های زبانی هنوز مورد بررسی و مطالعه دقیق قرار نگرفته‌اند. از جمله این گونه‌های زبانی

1. Wardhaugh
2. Halliday
3. Vygotsky
4. Whorf
5. cultuling

که نیاز به واکاوی و مطالعه عمیق دارد کنش گفتاری «تملق» است. مطالعه این کنش گفتاری می‌تواند کمک مؤثری به فهم بافت فرهنگی استفاده از این کنش گفتاری نموده و در نتیجه به فهم روشن‌تر ابعادی از زبانهنگ تملق بیانجامد.

تملق یکی از کارکردهای زبانی است که برای جلب نظر و نفوذ در مخاطب مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، تملق شامل رفتارهای منافقانه در ارتباطات بین فردی است (هادوی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۲) و به نوعی ریاکاری اخلاقی اطلاق می‌گردد که در طی آن افراد در ظاهر عملی اخلاقی را نشان می‌دهند، اما در باطن هدف دیگری را دنبال می‌کنند (فوسلا و همکاران^۱، ۲۰۱۶) که این موضوع می‌تواند موجب آسیب به نظام ارتباطات فردی و اجتماعی شود تا جایی که به عنوان نمونه‌ای بارز از این آسیب‌ها، علیخانی (۱۳۸۴) حتی معتقد است تملق یکی از عوامل اصلی عقب‌ماندگی کشورهای جهان سوم به‌شمار می‌رود.

از نظرگاه اسلامی نیز، تملق یکی از رذایل اخلاقی به‌شمار می‌رود که به شدت مورد نکوهش قرار گرفته است. بر طبق آیات قرآن و روایات اسلامی، تملق برخاسته از ضعف نفس و نوعی اسارت روحی انسان است که در برابر دیگران برای جلب منافع و کسب امتیازهای مادی صورت می‌گیرد. خداوند متعال در آیه ۱۸۸ سوره آل‌عمران در رابطه با تملق و چاپلوسی می‌فرماید: «لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحْمَدُونَ بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبْنَهُمْ بِنِفَاةٍ مِنَ الْعَذَابِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ؛» [ای پیامبر! مپندار آنهایی که به پندار زشت خود شادمان‌اند و دوست دارند که از مردم به اوصاف پسندیده‌ای که هیچ در آنها وجود ندارد آنها را ستایش کنند البته گمان مبر که از عذاب خدا رهایی دارند که برای آنها در دوزخ عذاب دردناک خواهد بود]. علاوه بر این، از احادیث بسیاری نیز از ائمه اطهار در باب این رذیلت اخلاقی نقل شده است. به عنوان نمونه، امام هادی (ع)^۲ به کسی که در ستایش از ایشان افراط کرده بود فرمودند: «أقبل على شأنك، فإن كثرة الملق يهجم على الظنة و إذا حلت من أخيك في محل الثقة فاعدل عن الملق الى حسن النية»؛ از این کار خودداری کن که تملق

بسیار، بدگمانی به بار آورد و اگر برادر مؤمنت مورد اعتماد تو واقع شد، از تملق او دست بردار و حُسن نیت نشان بده (مسندالامام الهادی، ۳۰۲).

صرف نظر از قُبیح اجتماعی این گونه زبانی و نیز مذمومیت آن در فرهنگ اسلامی-ایرانی، دانستن این که در بیان تملق از چه ساختارهای زبانی استفاده می‌شود و یا این که هر یک از این ساختارها دارای چه معانی و کاربردهایی هستند، می‌تواند در حوزه‌های آموزشی و پژوهشی بسیاری از جمله آموزش زبان دوم یا زبان خارجی، مطالعات ترجمه، جامعه‌شناسی و فرهنگ‌نگاری بسیار مؤثر و مفید واقع گردد. برای مثال با توجه به ارتباط تنگاتنگی که بین زبان، فرهنگ و اندیشه وجود دارد، مدرّسان زبان‌های دوم و یا خارجی و نیز مترجمان آثار مربوط به این زبان‌ها با مد نظر قرار دادن این تفاوت‌ها و شباهت‌ها، می‌توانند به درک بهتر زبان‌آموزان و یا خوانندگان آثار ترجمه‌شده کمک مؤثری نمایند. علاوه بر این، در حوزه فرهنگ‌نگاری، پی بردن به نمودهای فرهنگی سالم یا ناسالم و معرفی آنها می‌تواند زمینه‌ساز جایگزینی فرهنگ سالم و رشد و تعالی فرهنگی جوامع گردد.

با این مقدمه و به منظور کسب شناختی هرچند محدود از ابعاد زبانی «زبان‌نگ تملق» در دو زبان فارسی و انگلیسی، مقاله حاضر بر آن است تا با مطالعه ساختار و کارکرد گونه زبانی تملق در بستر مکالمات و محاورات فیلم‌های فارسی و انگلیسی به بررسی تطبیقی معانی و کاربردهای این کنش گفتاری در این دو زبان پرداخته و الگوهای تشخیص این گونه زبانی را معرفی نماید. از همین رو و به منظور مطالعه کاربردهای این کنش گفتاری در زبان‌های فارسی و انگلیسی سؤالات زیر به‌عنوان محور مطالعه قرار گرفتند:

۱. کاربردهای کنش گفتاری «تملق» در زبان فارسی کدام‌اند؟
۲. کاربردهای کنش گفتاری «تملق» در زبان انگلیسی کدام‌اند؟
۳. آیا کاربردهای کنش گفتاری «تملق» در زبان‌های فارسی و انگلیسی با یکدیگر متفاوت‌اند؟

۲. پیشینه پژوهش

واژه نوظهور «زباهنگ» که از ادغام دو واژه «زبان» و «فرهنگ» ساخته شده است به معنای فرهنگ مستخرج از واکاوی زبان است و هدف اصلی مطالعه زباهنگ، کسب تصاویر دقیق‌تری از فرهنگ جوامع در راه رسیدن به رشد و کمال است (پیش‌قدم، ۱۳۹۱). در سال‌های اخیر مطالعات متعددی پیرامون موضوع نوظهور زباهنگ و کنش‌های گفتاری به‌عنوان یکی از نمودهای زبانی زباهنگ به انجام رسیده است. به‌عنوان نمونه، هاشمی، فاطمی و دوائی (۱۳۹۰) با بررسی مطالعات میدانی بر روی کنش گفتاری تعریف و تمجید در زبان فارسی و انگلیسی به این نتیجه رسیدند که شباهت‌ها و تفاوت‌هایی در استفاده از این کنش گفتاری در بین فارسی‌زبانان و انگلیسی‌زبانان وجود دارد که می‌توان با استفاده از آنها به زبان‌آموزان در یادگیری بهتر این گونه گفتاری کمک نمود.

همچنین در پژوهشی با عنوان «نگاهی جامعه‌شناختی به کنش گفتاری قسَم»، پیش‌قدم و عطاران (۱۳۹۲) به واکاوی کنش گفتاری قسَم در دو زبان فارسی و انگلیسی پرداختند. در این مطالعه، پژوهشگران مکالمات ۵۰ فیلم فارسی‌زبان و ۵۰ فیلم انگلیسی‌زبان را مورد واکاوی قرار داده و پس از جمع‌آوری اطلاعات و تحلیل آنها بر اساس «الگوی هایمز»^۱ (۱۹۶۷) به این نتیجه رسیدند که کنش گفتاری قسَم در فضای عدم اطمینان مورد استفاده قرار می‌گیرد. پیش‌قدم و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی دیگر به مقایسه کنش گفتاری نفرین در زبان فارسی و انگلیسی پرداختند. در این مطالعه، کنش گفتاری نفرین در ۲۰۰ فیلم فارسی و انگلیسی مورد مطالعه و مقایسه قرار گرفت. یافته‌های این مطالعه حاکی از آن است که نفرین به‌هنگام عصبانیت در فرهنگ ایرانی مورد استفاده قرار می‌گیرد و این در حالی است که انگلیسی‌زبانان بیشتر از فحش و ناسزا به‌جای نفرین در موقعیت‌های مشابه استفاده می‌کنند. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که میزان استفاده از نفرین وابستگی جنسیتی دارد، به این مفهوم که خانم‌ها بیشتر از آقایان از نفرین استفاده می‌کنند.

1. Hymes

همچنین، پیش‌قدم و وحیدنیا (۱۳۹۳) کاربردهای دعا در فیلم‌های فارسی و انگلیسی را با استفاده از الگوی هایمز مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش نمونه‌های کنش گفتاری دعا در ۱۶۸ فیلم استخراج و مورد مطالعه قرار گرفت. یافته‌های این پژوهش نیز نشان داد که موارد استفاده دعا در زبان فارسی به نسبت انگلیسی بیشتر است. افزون بر این، دلایل تمایز بین این دو زبان در استفاده از کنش گفتاری دعا مورد بحث قرار گرفت.

پیش‌قدم و مرادی مقدم (۲۰۱۱) در پژوهشی دیگر به مقایسه کنش گفتاری تبریک در دو زبان فارسی و انگلیسی بر پایه «الگوی الوود»^۱ (۲۰۰۴) پرداختند. یافته‌های پژوهش حاکی از وجود تفاوت‌های عمیق در کاربرد کنش گفتاری تبریک میان فارسی‌زبانان و انگلیسی‌زبانان بود. هاشمیان (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «تحلیل منظورشناسانه راهبردهای درخواست بین زبان‌آموزان ایرانی و متکلمین بومی کانادایی در هتل» به بررسی کنش گفتاری درخواست انگلیسی‌زبانان کانادایی و فارسی‌زبانان ایرانی پرداخت و نشان داد که ایرانیان تمایل بیشتری به استفاده از درخواست مستقیم دارند و حساسیت بیشتری نسبت به متغیر موقعیت از خود نشان می‌دهند. این در حالی است که انگلیسی‌زبانان از درخواست‌های غیرمستقیم بیشتری استفاده می‌کنند و نسبت به متغیر موقعیت عملکردشان ثابت است.

همچنین، زندمقدم و وفایی مهر (۱۳۹۶) کنش‌های گفتاری موافقت کردن و مخالفت کردن در فضای مجازی (فیس‌بوک) را در بین فارسی‌زبانان و انگلیسی‌زبانان بررسی نمودند. در پژوهش مذکور، پیکره‌ای متشکل از ۱۱۹۶ نظر انتخاب و بر طبق الگوهای موجود تحلیل شد. یافته‌های این پژوهش نیز نشان داد که تفاوت معنی‌داری میان فارسی‌زبانان و انگلیسی‌زبانان به لحاظ استفاده از راهبردهای موافقت و مخالفت و ابراز احساسات وجود دارد.

مدرسی‌تهرانی و تاجعلی (۱۳۹۱) با واکاوی کنش گفتاری درخواست در بافت‌های مختلف توسط فارسی‌زبانان و فارسی‌آموزان دریافتند که میزان استفاده از

1. Allwood

تعدیل های حاشیه ای در کنش گفتاری درخواست در میان فارسی آموزان بسیار بیشتر از فارسی زبانان است. همچنین بر اساس نتایج این تحقیق نویسندگان به این نتیجه رسیدند که فارسی آموزان به نسبت فارسی زبانان از راهبردهای متفاوت مناسب با موقعیت های مختلف آگاهی کمتری دارند. همچنین پیش قدم و فیروزیان پوراصفهانی (۱۳۹۶) به بررسی کاربردهای گفتمانی «نمی دانم» در زبان فارسی پرداختند. در پژوهش مذکور، ۴۵۰ بافت طبیعی که افراد در زندگی روزمره خود از «نمی دانم» استفاده می کنند استخراج گردید و با استفاده از الگوی هایمز (۱۹۶۷) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های این تحقیق حاکی از آن است که ایرانیان از «نمی دانم» برای «اجتناب از تناقض و اختلاف نظر»، «غیرمستقیم گویی»، «حفظ وجهه»، «کاهش مسئولیت» و «عدم اطمینان» استفاده می کنند.

علاوه بر موارد یادشده، علی اکبری و قیطاسی (۱۳۹۵) کنش گفتاری تسلیت را مورد واکاوی قرار دادند. در این تحقیق، داده های مورد نیاز که از صحبت های ۱۳۰ گویشور ایلامی که به طور تصادفی از مکان های مختلف انتخاب شدند، مورد بررسی آماری قرار گرفتند و یافته های پژوهش نشان داد که بیشترین بسامد کنش گفتاری تسلیت به ترتیب مربوط به جملات مذهبی، طلب آموزش از خداوند و دعا برای فرد متوفی بوده است. در واقع، این بررسی حاکی از آن است که گویش ایلامی ساختار یکنواختی برای کنش گفتاری تسلیت دارد و صرف نظر از میزان تحصیلات، ویژگی های دیگر (جنسیت، سن و شغل) نقش خاصی در تعیین کاربرد کنش گفتاری تسلیت ندارد.

در میان پژوهش هایی که به بررسی کنش های گفتاری مختلف پرداخته اند، تنها موارد اندکی به بررسی کنش گفتاری تملق در جوامع و فرهنگ های مختلف اختصاص یافته است؛ به عنوان نمونه، کاوازا^۱ (۲۰۱۶) به مقایسه کاربرد استفاده از چابلوسی در بافت سیاسی میان کاندیداهای انتخاباتی پرداخت و نشان داد استفاده از تملق منجر به حس اعتماد بیشتر افراد به کاندیدای مورد نظر شده و به این ترتیب

1. Kavaza

راحت‌تر می‌توانند رقیبان خود را از عرصه انتخاباتی بیرون کنند. کاوازا (۲۰۱۷) نیز نشان داد که استفاده از تملق حس عاطفی بهتری را به مخالفان منتقل می‌کند و در نهایت منجر به حس اعتماد شده و اثر مثبت و بهتری نسبت به جبهه‌گیری در مقابل مخالفان خواهد داشت. افزون بر آن، دانزیگر^۱ (۲۰۲۰)، به مطالعه کاربردهای تملق در میان عبری‌زبانان پرداخت. داده‌های پژوهش حاضر با استفاده از یک پایگاه داده‌های برخط جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، مهم‌ترین موارد استفاده از تملق در میان عبری‌زبانان برای ایجاد روابط معاملاتی، بالا بردن خود و ایجاد ارتباط منسجم با دیگران است. به گفته دانزیگر، استفاده از تملق بیشتر در جهت رسیدن به منافع شخصی مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین وونک^۲ (۲۰۰۲) به این نتیجه رسید که افراد چاپلوس بیشتر مورد اعتماد مخاطبین خود قرار می‌گیرند و آن چیز که موجب اعتماد بیشتر به آنها می‌شود کاملاً بدون پایه و اساس منطقی و در نتیجه انگیزه‌های پوچ است.

۳. روش پژوهش

به منظور جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز این پژوهش توصیفی، ۶۰ سریال و فیلم سینمایی فارسی و ۶۰ فیلم سینمایی انگلیسی مشاهده گردید. این فیلم‌ها از ژانرهای مختلفی از جمله اجتماعی و خانوادگی (۶۷)، درام (۱۱)، علمی-تخیلی (۱۲) و عاشقانه (۳۰) بودند و سال ساخت آنها در اکثر موارد از سال ۲۰۱۰-۲۰۲۰ بوده است. از این میان، مجموعاً شش فیلم فارسی و انگلیسی که به کلی فاقد نمونه‌های کنش گفتاری «تملق» بودند کنار گذاشته شد. سپس، گزاره‌های کنش گفتاری تملق از بقیه فیلم‌ها استخراج و مورد بررسی و مطالعه قرار گرفتند. مجموع گزاره‌های به دست آمده شامل ۳۴۳ پاره‌گفتار فارسی و ۲۲۸ پاره‌گفتار انگلیسی بودند که از میان مکالمات گویش‌وران زن و مرد در فیلم‌های مزبور انتخاب شدند. شایان یادآوری است که همان‌طور که اشگرف و امیری (۱۳۹۷) به درستی گفته‌اند رفتارهای تملق‌آمیز

1. Danziger

2. Vonk

بسیار پیچیده‌اند چراکه در بسیاری از موارد به صورت ضمنی صورت گرفته و اثری از خود باقی نمی‌گذارند. به همین دلیل، پژوهشگران در مطالعه حاضر علاوه بر استخراج پاره‌گفتارهایی که به شکل مستقیم به کنش گفتاری تملق تعلق داشتند، رفتارهای کلامی و نیز ویژگی‌های زبرزنجیری کلام از قبیل طول و تفصیل دادن صحبت، کشیدگی صدا و نازک کردن صدا که با هدف انجام کنش گفتاری تملق مورد استفاده قرار می‌گرفتند را نیز در زمره نموده‌های این کنش گفتاری قرار داده و استخراج نمودند.

جمع‌آوری و تحلیل داده‌های این پژوهش در حدود ۶ ماه به طول انجامید و تا زمان حصول «اشباع نسبی» (اری^۱، ۲۰۱۴؛ یین^۲، ۲۰۱۰) پژوهشگران به مشاهده فیلم و گردآوری پاره‌گفتارهای تملق در دو زبان ادامه دادند؛ لیکن پس از گذشت بازه زمانی مزبور و مشاهده ۱۲۰ فیلم و سریال فارسی و انگلیسی زبان اشباع نسبی حاصل گردید و پس از آن تحلیل داده‌ها بر اساس الگوی هایمز (۱۹۶۷) صورت گرفت.

۳. ۱. الگوی پژوهش: هایمز (۱۹۶۷)

گزاره‌های استخراج شده تملق بر اساس الگوی هایمز (۱۹۶۷) که به طور اختصار با عنوان SPEAKING از آن یاد می‌شود مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. این مدل که تاکنون در پژوهش‌های متعددی از جمله پیش‌قدم و عطاران (۱۳۹۲؛ ۱۳۹۵)، پیش‌قدم و وحیدنیا (۱۳۹۴)، پیش‌قدم و همکاران (۱۳۹۶) مورد استفاده قرار گرفته است به پژوهشگر این امکان را می‌دهد که گزاره‌های گفتمانی مختلف را مورد بررسی قرار داده و عوامل مؤثر بر تعامل میان افراد را بررسی نماید. بر اساس الگوی هایمز (۱۹۶۷)، این عوامل به گروه‌های زیر تقسیم می‌شوند:

1. Ary
2. Yin

۳.۱.۱. موقعیت مکانی و زمانی

به مکان و زمانی که گفتمان در آن شکل می‌گیرد، اشاره دارد. با توجه به موقعیت زمانی و مکانی، موقعیت یک گفتمان به دو دسته طبقه‌بندی می‌شود:

- عمومی / رسمی؛

- خصوصی / غیر رسمی.

۳.۱.۲. شرکت‌کنندگان^۱

شرکت‌کنندگان، گویندگان و شنوندگان حاضر در گفتمان هستند. در این مرحله، ویژگی‌های شخصی افراد شرکت‌کننده از جمله سن، جنسیت، موقعیت اجتماعی و روابط میان افراد مورد واکاوی قرار می‌گیرد. توزیع قدرت و فاصله میان شرکت‌کنندگان در یک گفتمان ممکن است در چهار وضعیت قرار بگیرد:

الف. هم‌تراز و غریبه (دو همکار)؛

ب. هم‌تراز و آشنا (دوست صمیمی)؛

ج. نابرابر و آشنا (رئیس و کارمند)؛

د. نابرابر و غریبه (استاد و دانشجو) (پیش‌قدم و عطاران، ۱۳۹۲).

۳.۱.۳. هدف^۲

هدف، نشان‌دهنده مقصود شرکت‌کنندگان است به طوری که هدف هر فرد از بیان مطالب متفاوت است. هدف تابع موقعیت است، بدین معنا که هدف از بیان یک عبارت در یک موقعیت با توجه به موقعیت متغیر است. در واقع، هدف یک گفتمان با در نظر گرفتن شرایط کلی آن قابل درک است. طبق الگوی هایمز، نه تنها هدف از انجام یک گفتمان بلکه هدف خاص هر یک از شرکت‌کنندگان نیز باید بررسی گردد.

1. setting
2. participants
3. end

۳. ۱. ۴. ترتیب گفتمان^۱

ترتیب گفتمان نشان‌دهنده توالی و ترتیب گفتمان است و گویای اطلاعاتی در باب ترتیب عملکرد شرکت‌کنندگان است (گافمن^۲، ۱۹۷۱)، به طوری که هر عمل انجام‌شده توسط شرکت‌کننده، صحنه را برای اقدامات شرکت‌کننده دیگر به وجود می‌آورد.

۳. ۱. ۵. لحن^۳

لحن به نحوه و چگونگی بیان گفتمان اشاره می‌کند. لحن شرکت‌کنندگان با توجه به موقعیتی که گفتمان در آن انجام می‌گیرد، متغیر است. به‌عنوان نمونه می‌توان از لحن‌های تهدیدآمیز، شوخی، دوستانه، کنایه‌آمیز، جدی و لحن حاکی از هم‌دردی نام برد. هرچند اغلب متخصصان بر این باورند که میان لحن و نوع گفتمان رابطه مستقیم وجود دارد، اما سویل-ترویک^۴ (۲۰۰۳) وجود چنین ارتباطی را تأیید نمی‌کند و معتقد است لحن با تغییر در هر یک از عوامل دیگر تغییر می‌کند. برای مثال، ممکن است شخصی با لحنی دوستانه دیگری را مورد تمسخر قرار دهد.

۳. ۱. ۶. ابزار^۵

در الگوی هایمز (۱۹۶۷)، ابزار به شکل و روش انجام گفتمان گفته می‌شود و به‌طور کلی به دو دسته گفتاری و نوشتاری تقسیم‌بندی می‌شود.

۳. ۱. ۷. قوانین گفتمان^۶

به قوانین حاکم بر روابط اجتماعی هر جامعه که در فرهنگ‌های مختلف می‌تواند متفاوت باشد، قوانین گفتمان گفته می‌شود (هایمز، ۱۹۶۷). منظور از قوانین گفتمان، قواعد استاندارد اجتماعی و فرهنگی فردی و بینا فردی است. به‌عنوان نمونه رعایت اصل ترتیب صحبت کردن، با صدای بلند صحبت کردن، زمزمه کردن، قطع کردن

-
1. act sequence
 2. Goffman
 3. key
 4. Saviile-Troike
 5. instrumentalities
 6. norms

حرف کسی و غیره از مشخصه‌های قوانین گفتمان هستند (پیش‌قدم و کرمانشاهی، ۱۳۹۴).

۳. ۱. ۸. نوع گفتمان^۱

از دیدگاه هایمز (۱۹۶۷)، انواع و ویژگی‌های مختلف گفتمان را نوع گفتمان می‌گویند. نوع گفتمان چهارچوب تولید گفتمان را شکل می‌دهد و شامل انواع گوناگونی از جمله ضرب‌المثل، دعا، داستان، افسانه، شعر، لطیفه، نامه، سخنرانی، معما و غیره است (باومن^۲، ۲۰۰۰).

۴. یافته‌های پژوهش

همان‌طور که پیش‌تر ذکر گردید، پس از استخراج پاره‌گفتارهای تملق در دو زبان، الگوی هایمز (۱۹۶۷) مبنای بررسی داده‌ها قرار گرفت و کارکردهای این کنش گفتاری بر مبنای این الگو بررسی گردید. در این قسمت، ابتدا به‌طور مجزاً به تشریح این کارکردها در زبان فارسی و انگلیسی می‌پردازیم و در ادامه، کاربرد تملق را در دو فرهنگ با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی مورد مقایسه قرار خواهیم داد.

۴. ۱. کنش گفتاری تملق در زبان فارسی

بررسی کنش گفتاری تملق در موقعیت‌های مختلف که نمونه‌هایی از آن در ادامه می‌آید نشان داد که کنش گفتاری تملق در هر دو موقعیت رسمی و غیررسمی یافت می‌شود، اما استفاده از آن در موقعیت‌های غیر رسمی و خصوصی بسیار بیشتر است و اساساً کاربرد این کنش گفتاری در موقعیت‌های غیر رسمی قابل مقایسه با کاربرد آن در موقعیت‌های رسمی نیست

1. genres
2. Bauman

۴. ۱. ۱. موقعیت مکانی و زمانی

الف: عمومی / رسمی: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

مثال: منزل ارباب؛

- خدمتکاران: بزرگ آقا چاکریم. جان نثار مخلصیم. شما فقط جون بخواه. ما برادران هفت کچلون دو دستی دربست مخلص آقاییم. خیالتون تخت تخت باشه آقا. همه چی رو به راست.
- ارباب: بارک الله. بارک الله.

ب: خصوصی / غیررسمی: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

مثال: حُجرهٔ مرد؛

- زن: نه به اون جیک جیک جوونیت که هر روز منو می کشیدی تو اون حجرت ته بازار، نه به این عُرُغُ پیری که تو این تخت سلیمون برا من جا نیست.
- مرد: ای بابا مرضیه خانم شما تاج سر مایین. بفرما من واسهٔ خودت میگم. بفرما اینجا، بیا بیا.
- زن: دستت درد نکنه.
- مرد: این حجره هنوزم با وجود شما حجره هست.

همان طور که ملاحظه می شود، بر اساس نتایج بررسی ها، کاربرد کنش گفتاری تملق در صحبت های خصوصی و غیر رسمی بیشتر است. یافته های حاضر نشان می دهد که از ۳۴۳ پاره گفتار تملق، ۲۲۵ مورد مربوط به مکالمات خصوصی و غیر رسمی است، لیکن نتایج به دست آمده نشان می دهد که تملق وابسته به مکان خاصی نیست و در مکان های متعددی اعم از عمومی (خیابان) و خصوصی (منزل) می تواند صورت پذیرد.

۴. ۱. ۲. شرکت کنندگان

افرادی که از کنش گفتاری تملق استفاده می کنند از حیث قدرت و فاصله به چهار دسته تقسیم بندی می شوند:

الف. هم تراز و غریبه: فیلم سینمایی مطرب (۱۳۹۸):

- آشنا: همیشه مشتاق بودم به دیدنتون؛ اما ما کجا و شما کجا!
- آشنا: [لبخند می زند و می گوید:] اما شما ماشالله خوب قد کشیدین تو فاصله
این چندساله.

- آشنا: زیر سایه شما بوده.

ب. هم تراز و آشنا: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

- شوهر: تو دیگه شیرین جان از بس همه چی داری دیگه چیزی غافلگیرت
نمی کنه.

- زن: یعنی چی همه چی داری؟

- شوهر: همه چی تمومی ماشالله.

- زن: بله پس چی.

- باجناب سابق: تو اینجا چی کار می کنی؟

- باجناب سابق: همیشه دل حقیر تنگ شه برا سرورو تاج سرش؟ شما آفتاب
عالم تابی؛ بر ما نتابی که ما پزمرده میشیم.

ج. نابرابر و غریبه: سریال هوش سیاه ۲ (۱۳۹۲):

- سرهنگ: ببینین خانم من نمی خوام شما جای اونا تلف بشین. پس اونا کجان که
همیشه سنگشونو به سینه میزدین؟ گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- مجرم: اینجا یی که من هستم بیخ گوش مرگه. این جور وقتا آدم فقط می خواد
وفاداریشو به خودش ثابت کنه. رتال جامع علوم انسانی

د. نابرابر و آشنا: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

- پدرزن: دختر شوهر دادن خیلی سخته.

- داماد: نگید آقا هنوز یکی دیگه مونده. فقط خدا گنه دوما دومی و سومی هم
مثل دوما اولی یه پارچه آقا باشن! میگم آقا، خودمونیم با خوب خونواده ای وصلت
کردیم. دست پدرزن عزیزم درد نکنه همچین باجنابی گذاشت تو دومن ما!

در پژوهش حاضر، اکثر موارد استفاده از کنش گفتاری تملق مربوط به گروه های آشنا/ برابر مانند زن و شوهر، یا خواهر و برادر و غریبه/ نابرابر مانند مجرم و سرهنگ بوده است. بر مبنای نتایج این بررسی می توان ادعا کرد که استفاده از این نوع کنش گفتاری در افرادی که برابر و آشنا هستند به مراتب بیشتر از دیگر گروه های حتی غریبه و نابرابر است؛ چراکه از ۳۲۸ پاره گفتار این کنش گفتاری، ۱۲۳ مورد مربوط به گروه آشنا و برابر، ۸۵ مورد به گروه ناآشنا و غریبه، ۷۵ مورد مربوط به گروه آشنا و نابرابر و ۴۵ مورد مربوط به گروه برابر و غریبه بودند. افزون بر این، استفاده از این نوع کنش گفتاری در زبان فارسی بیشتر در انحصار افراد خاصی است. برای مثال، بیشتر افرادی که تملق می کردند افراد جوان و ناپخته بودند، به طوری که از ۳۲۸ پاره گفتار مربوط به تملق، ۱۹۵ مورد توسط افراد جوان مورداستفاده قرار گرفته است، هرچند استفاده از تملق در افراد پخته و مسن نیز با فراوانی کمتر اتفاق می افتد. دلیل این مدعا نیز آن است که از ۳۲۸ نمونه تملق ۱۳۳ مورد در صحبت های افراد مسن یافت شد.

۴. ۱. ۳. هدف

در بررسی و واکاوی گفتمان ها مجموعه اهداف زیر برای کنش گفتاری تملق به دست آمد که البته در برخی موارد این اهداف با یکدیگر هم پوشانی دارند:

الف. خودشیرینی: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

- ارباب: معطل شدی؟
- خدمتکار: معطلی برای شما افتخاره آقا.
- ارباب: [متعجب می شود و می گوید:] برو چراغا رو خاموش کن.
- خدمتکار: چشم آقا! دستمالو بگیرین عرقتون رو خوش کنین.

ب. متقاعد کردن: سریال بانوی عمارت (۱۳۹۷):

- ارباب: این طور که پیداست، مثل اینکه شما هم همچین از این بازار چرب و چیلی داخلی بدتون نیومده؟

- ارباب: بین تو شریک منی. اگه اونا تو داخل پخش کنن وضعشون خوب شه پشتشون گرم شه شاخ میشن برا من و تو نمیشن؟
- ارباب: میشن.

پ. وارونه جلوه دادن حقیقت: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

- شوهر سابق: بیا یه کاری بکنیم. یه دادار دودوری را بندازیم به یه مناسبت؛ مثلاً تولد امید. دعوت کنیم، مهمون بیاد، بگیم، بخندیم خوش باشیم [مرد سعی دارد چاپلوسانه به بهانه بچه با خانم سابقش معاشرت بیشتری داشته باشد تا بتواند او را برای ازدواج مجدد راضی کند].

- زن سابق: این بچه‌ست نمی‌فهمه. یه اسباب‌بازی براش بگیره کافیه.
- شوهر سابق: اون بچه‌ست نمی‌فهمه، ما که می‌فهمیم! می‌خوام هیچی براش کم نذارم. این بچه، تمام عمر و زندگی منه. تمام وجودمه.

ث. ابراز محبت و علاقه ساختگی: خشم‌وهیاهو (۱۳۹۴):

- پسر: تمام شبایی که قرار فیلمتو بگیرن منم میام. چه شبایی بهتر از اینکه تو قراره بازی کنی منم یه گوشه‌ای بنشینمو یه دل سیر تماشات کنم.
- دختر: ممنونم. خیلی لطف دارین.

ج. تبرئه کردن خود: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

- خواهر: گوش کن، خوب گوش کن که یاد بگیرم.
- خواهر: من گوش می‌کنم، اما هوشم از تو کمتره، خدادادیه.
- خواهر: ایا! بشین سیمین دیگه.

چ. جلب اعتماد دیگران برای کلاه‌گذاری: سریال کرگدن (۱۳۹۸):

- خدمتکار بیمارستان: به‌به آقای ناصری! چطوری داداش خسته نباشی. خوبی؟ سلامتی؟ رفتم آبدارخونه یه چایی بزنم گفتم یه مشتیشم برا تو بیارم.
- نگهبان: قربونت برم. ممنون.

- خدمتکار: خداییش خوش‌تیپم شدی ها!

- نگهبان: خداییش؟

- خدمتکار: آره خداییش

- نگهبان: مگه خُل وچلا عاشق من بشن.

ح. زیر زبان‌کشی: فصل دوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

- برادرزاده: به عمه‌بانو میگم: عمه جان بد نیست تو این شب‌نشینی‌هایی که تشریف می‌برین بگین مارو هم دعوت کنن. والله بخدا! دلمون پوسید تو این عمارت دیوان‌سالار.

- عمه: سکوت می‌کند.

- برادرزاده: بیخشین. منظوری نداشتم. خواستم بینم از شیرین خبری هست؟

- عمه: میون منظورتو و حرفت باید یه ربطی باشه یا نه؟ از شیرین هم اگه خبری شده بود تو زودتر باخبر می‌شدی!

خ. شوخی: فیلم سینمایی مطرب (۱۳۹۸):

- دختر: سلام بابایی. حال شما؟ چه خوش‌تیپ شدی! وای خدا از بابای من تو دنیا خوش‌تیپ‌ترم وجود داره مگه؟ [دختر که در حال بیرون‌رفتن از منزل است، سعی دارد چاپلوسانه با پدرش شوخی کند تا پدرش مانع خروج او از منزل نشود].

- پدر: [لبخند می‌زند].

د. آشتی کردن: فصل دوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

- برادرزاده: عمه جون بهتری؟ کاش می‌گذاشتین دکتری چیزی براتون خبر می‌کردم.

- عمه: لازم نیست. خودم می‌دونم دردم چیه.

ذ. دل‌جویی کردن: فصل دوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

- شهربان چی: روزبخیر سرکار خانم. امیدوارم همکاران بنده زیاد مصدع اوقات شریف نشده باشن.

- بزرگزاده/ ارباب: اینا کین؟ یه مُشت حمار. کاش لااقل یه کم ادب و احترام بهشون یاد داده بود سرهنگ.

ر. قدرت‌نمایی: فصل اوّل سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

- آدمای بزرگ‌آقا: آقا هاشم شما که خودتون بهتر میدونین ننش نزیایده که کسی بخواد ما رو بزنه.

- آدم دیگر بزرگ‌آقا: آره. نزیایده و نمی‌زادم.

- آدم دیگر بزرگ‌آقا: نزیایید و نمی‌زاد و نمی‌زاریمم بزاد.

- بزرگ‌آقا: [فقط گوش می‌کند].

ز. مظلوم‌نمایی: فصل اوّل سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

- ارباب: ببینم از من در مورد قضیهٔ ململ به کسی چیزی نگفتی که؟

- خدمتکار: نه آقا. مگه دیونه‌ام! امید من به شماست. من تو اون خونه کسیو جز شما ندارم.

ژ. عذرخواهی: سریال بانوی عمارت (۱۳۹۷):

- پسر: واقعاً متأسفم که مجبور شدم حرفایی رو بزنی که دلت نمی‌خواست. می‌دونم همش برا ختم این غائله بود و می‌دونم خیلی سخته بعدها بهش بگی کلّ این حرفا باد هوا بوده. فک کنم دیگه برا امشب بسه. حضورم داره آزارت میده.
- دختر: صبر کن.

س. سر صحبت باز کردن: سریال آقا زاده (۱۳۹۹):

- شوهر: بابت دیشب باید عذرخواهی کنم [آقا چاپلوسانه سعی دارد با خانمش که تازه ازدواج کرده و از ازدواج با او ناراحت است، سر صحبت را باز کند].

- زن: نه اصلاً حرفشو نزنین.

- شوهر: راحتین اینجا؟

- زن: بله. ممنون.

- شوهر: چیزی کم و کسر نیست؟

- زن: نه ممنون.

- شوهر: ایام جونی شعر گفتنو دوس داشتتم. نمی دونم شاید دوباره ذوقم گل افتاد. وقتی شما رو می بینم کلی یاد این جور چیزا میفتم.

- زن: [لبخند می زند].

س. بازار گرمی کردن: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

- شاگرد: این فرش اعلاست. تو خونه اوستام فقط پنج تا فرش از ایناست. این یکی فرش ابریشم تبریز. این فرش فقط جفته؛ گوش میدین!

- مشتری: تک ندارن؟

- شاگرد: این نمونه های زیر رو باید ببینین.

ش. فتنه گری و خبرچینی: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

- داماد: اون عروس شماست، عروس دیوان سالار. همین طور کشکیه که اسم شما رو بیاره بالا سرش شما هم همین طور می شینین و هیچ کاری هم نمی کنین؟ نمی خواین جلوشونو بگیرین؟

- پدرزن: اگه بخواد سروسامون بگیره پشتشم هستم.

ص. تعارف: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

- داماد: امر عاجلی اگه پیش اومده دست بوس خودم می رسیدم خدمتون اگه امر می فرمودین.

- پدرزن: می دونی این چیه؟

ض. شماتت کردن: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

- پسر: بگیر بشین، بگیر بشین، نگران نباش پیدا میشه.

- پدر: به به! دست بزرگ آقا درد نکنه عجب دختر نجیبی برا ما لقمه گرفته

بزرگ آقا! دختره فراری از کار در اومده.

۴. ۱. ۴. ترتیب گفتمان

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، ترتیب گفتمان به بررسی نقش / کارکرد بخش‌های گفتمان می‌پردازد. در این قسمت به ذکر دو مورد به‌عنوان نمونه اکتفا می‌کنیم:

الف: موقعیت: گفتگوی خان (بزرگ آقا) و سرهنگ انتظامی: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

• شخص ۱: خودشیرینی:
سرهنگ: به خورشید، فی‌الواقع باید گفت: برو تو چاه که چشممون به دیدار بزرگ‌آقا است؛ که البته محرومیم از جمال حضرت، اما باز همین‌که صدای گوش‌نواز حضرت عالی رو می‌شنویم.

• شخص ۲: پرسش:

بزرگ‌آقا: طفره نرو تیموری. حرف مُت ممنوع، امر؟

• شخص ۱: تعارف / خودشیرینی، جواب:

سرهنگ: امر دلتنگی. امر دل‌نگرانی. جناب دیوان‌سالار انگار گلوله به بنده اصابت کرده. بس که بنده دل‌نگران شدم و پریشون احوال.

• شخص ۲: پرسش / عوض کردن صحبت:

بزرگ‌آقا: جای اون مزخرفات چرا هنوز عاملان اون سوءقصد رو شناسایی نکردین؟

• شخص ۱: خودشیرینی / متقاعد کردن، جواب:

سرهنگ: بنده متصلاً پیگیر هستم و تا زمان شناسایشون از هیچ تلاشی فروگذار نخواهم کرد.

• شخص ۲: تهدید، جواب:

بزرگ‌آقا: به نفعته که زودتر پیدا کنی عاملان این سوءقصد رو.

ب. موقعیت: گفت‌وگوی پدر و دختر: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

• شخص ۱. (مقدمه‌چینی / متقاعد کردن دختر با چالوسی):

پدر: عزیزدلم! زندگی رو که باز کنی می بینی زندگی سفره عقد نیست که همش وسطش نقل و نبات و شیرینی باشه، گاهی وقتا سفره مریضه دواش تلخه شورباش بدمزه و بدرنگه. نونش مزه تلخ میده. یه وقت حبو هم همون دوا تلخه هست می خوری خلاص میشی.

• شخص ۲. (پاسخ نمی دهد):

دختر: فقط گریه می کند.

• شخص ۱. (درخواست):

پدر: فقط عزیز جانم فقط این یه دفعه رو تحمل کن سوسول جانم.

با توجه به نمونه های فوق می توان دریافت که ترتیبی بر گفت و گو حاکم است؛ به طوری که واکنش فرد با توجه به موقعیت شکل می گیرد. مثلاً در موقعیت نمونه «الف» خودشیرینی شخص ۱ موجب شده است که شخص ۲ متوجه شود که او چیزی را طلب می کند. در نتیجه، شخص ۲ از شخص ۱ می خواهد وارد اصل مطلب شود یا در نمونه «ب»، چون شخص ۱ سعی در راضی کردن شخص ۲ همراه با تملق دارد و خواسته سنگینی از شخص ۱ دارد واکنش شخص ۲ فقط سکوت است.

۴. ۱. ۵. لحن

لحن های مختلفی که در کنش گفتاری تملق استفاده می شوند، عبارت اند از:

الف. شادمانه: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

* جان! نگاه کن آخه سالار دیوان سالار. اسم نگا. خود این اسم صاحبشو پیش پیش کوبیده زمین. جوون! خدارو شکر به مادرش رفته. ماهی سفید.

ب. محترمانه: سریال بانوی عمارت (۱۳۹۷):

* خیلی لطف کردین اومدین. چشم به در خشک شد. نیاز قدمتون. قدم رو چشمم گذاشتین. این قدر که من به شما بد کردم، شما از گل به من نازک تر نگفتین.

پ. طعنه آمیز: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

* خدمت شما عرض کنم پدرزن بنده ارادت خاصی نسب به گرام داشتن. آگه الان هم زنده بودن حتماً پا پیش می گذاشتن از جناب عالی مدد می خواستن.

ت. ملتسانه: سریال بانوی عمارت (۱۳۹۷):

* فقط یکی یه دونه من، فقط این یه دفعه رو تحمل کن جانم.

ث. جدی: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

* شما آفتاب عالم تابی بر ما نتابی که ما پژمرده میشیم.

ج. نگران: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

* شما اجازه بفرمایین. خُب مورد فرهاد دقیقاً همون شد که امر کردین. مورد هاشم هم بنده خودم تُو شوک غوطه ورم.

چ. تمسخر آمیز: فصل سوم سریال شهرزاد (۱۳۹۶):

* کجایی پهلوون گل کاشتی. سرهنگو فرستادی اون دنیا؟

ح. دوستانه: فصل اول سریال شهرزاد (۱۳۹۴):

* چه سعادتتی که این وقت شب اینجا زیارتتون می کنم! از دور یه وقتی پا سُست کردم سر تا پاتون رو نگاه کنم گویی بزرگ آقای ثانی. ماشالله! ماشالله! چه جلال و جبروتی!

خ. شوخی: بانوی عمارت (۱۳۹۷):

* به به! خانما خلوت کردین باهم. چه خیره؟

د. عاشقانه: فیلم سینمایی خشم و هیاهو (۱۳۹۴):

* تو همه چی، تو عمری، تو زندگی.

ذ. تهدید: بانوی عمارت (۱۳۹۷):

* آگه بلایی سرت بیاد هیچ وقت نمی بخشمت.

۴. ۱. ۶. ابزار

ابزار گفتمان شامل دو دسته نوشتاری و گفتاری است. در پژوهش حاضر، کاربرد تملق تنها در قالب گفتاری بررسی گردید که تمامی موارد و مثال‌های ذکر شده تاکنون همگی در قالب گفتاری بوده‌اند.

۴. ۱. ۷. قوانین گفتمان

واکاوای کنش گفتاری تملق در گفتمان‌های مختلف نشان می‌دهد که افراد، معمولاً، از کشیدن صدا، نازک کردن صدا یا طول و تفصیل گفتار برای تملق استفاده می‌کنند. به‌عنوان نمونه:

موقعیت: منزل: فیلم سینمایی *ملی و هزار راه نرفته‌اش* (۱۳۹۵):

شوهر: عزیزم بانووووو، بانووووو پاشو، زیباترین زن دنیا [شوهر که زن را حسابی مورد ضرب و شتم قرار داده است، سعی دارد چاپلوسانه با او آشتی کند و مانع رفتن او به خانه مادرش شود].
زن: ولم کن بذار بخوایم.
شوهر: پاشو. باید ببرمت بیمارستان عزیزگم.

۴. ۱. ۸. نوع گفتمان

در بررسی پاره‌گفتارهای شامل تملق در این مطالعه، پرکاربردترین نوع گفتمان، مکالمات روزمره اجتماعی بود؛ و هیچ موردی از استفاده از تملق در قالب داستان، ضرب‌المثل، لطیفه و غیره یافت نشد.

۴. ۲. کنش گفتاری تملق در زبان انگلیسی

۴. ۲. ۱. موقعیت

بررسی استفاده از کنش گفتاری تملق در موقعیت‌های متعدد نشان می‌دهد همچون فارسی‌زبانان، انگلیسی‌زبانان هم تملق را در هر دو موقعیت رسمی و غیر رسمی استفاده می‌کنند. علاوه بر این، نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که فراوانی استفاده

انگلیسی‌زبانان از تملق در هر دو موقعیت تقریباً یکسان است به طوری که از ۲۲۸ مورد کنش گفتاری یافت شده، ۱۱۵ مورد در موقعیت غیر رسمی و ۱۱۳ مورد در موقعیت‌های رسمی یافت شد. در ادامه، نمونه‌هایی از استفاده از این کنش گفتاری در هر دو موقعیت رسمی و غیر رسمی ارائه شده است. نکته‌ای که ذکر آن پیش از ارائه مثال‌ها ضروری به نظر می‌رسد این است که با توجه به محاوره‌ای بودن مکالمات، ایرادهای دستوری موجود در بعضی از مثال‌های زیر مربوط به سناریو فیلم مربوطه است و پژوهشگر عین عبارات فیلم را فارغ از درستی یا نادرستی آنها ذکر کرده است.

الف. موقعیت رسمی: فیلم سینمایی *Dunkirk* (2017):

- خدمتکار سعی دارد با چاپلوسی اعتماد ارباب را به خود جلب نماید:

* Nothing happened that you blame yourself. You are still unbelievable. You are the best.

ب. موقعیت غیررسمی: فیلم سینمایی *The A Team* (2010):

- دو محقق برای رفتن به جزیره خطرناکی، سعی دارند با تملق فردی را با خود همراه کنند:

* We need someone like you, man, with skill, expertise to lead our expedition. We just scientists.

۴.۲.۲. شرکت کنندگان

رابطه و جایگاه گویش‌وران در زبان انگلیسی نیز همچون زبان فارسی از حیث

قدرت و فاصله به چهار گروه مختلف تقسیم‌بندی می‌شوند:

الف. هم‌تراز و غریبه: فیلم *White House Down* (2013):

- گروهی فرد مجرمی را گروگان گرفتند. فرد مجرم سعی دارد چاپلوسانه آنها را سرگرم کند که او را مورد آزار و اذیت قرار ندهند:

* Man: Please talk, please for a moment.

* Man: Sure?

ب. هم تراز و آشنا: فیلم *Momentum* (2013):

- مرد که قصد ترک همسر خود را دارد، سعی دارد با چاپلوسی به طور موقت ذهن همسرش را تا زمان اجرای نقشه خود به سمت دیگری سوق دهد:

*Husband: Don't be sad, my dear, you are my best. I've never seen a woman like you. I will back home soon, don't think about these. Ok?

*Wife: Ok.

ج. نابرابر و غریبه: فیلم *Game Nights* (2018):

- منشی برای افزایش حقوق و بالا رفتن مزایا مدام از پزشک تعریف می کند:

* Clerk: You are exactly the hero that the world needs.

* Doctor: Are you sure?

* Clerk: Yes, you are the best one in the world.

د. نابرابر و آشنا: فیلم *Den of Thieves* (2018):

- سرهنگ در حال گفت و گوی تلفنی با یکی از افسران خویش است. افسر برای اینکه مورد توجه مافوق خویش قرار گیرد، سعی دارد آمادگی خود را برای انجام عملیات نشان دهد:

*I am here to execute whatever given sir.

بر اساس نتایج حاصل از بررسی ها، استفاده از کنش گفتاری تملق در موقعیت آشنا و هم تراز در زبان انگلیسی بیشتر است. به طوری که از ۲۲۸ مورد کنش گفتاری یافت شده، ۱۰۰ مورد متعلق به موقعیت و گروه آشنا و هم تراز است.

۴. ۲. ۳. هدف

کاربردها و اهداف متعددی برای کنش گفتاری تملق در فیلم های انگلیسی زبان مورد مطالعه یافت شد که مهم ترین این اهداف شامل موارد زیر است:

الف. متقاعد کردن: فیلم *Commuter* (2018):

- فردی خائن که در وضعیت بحرانی قرار گرفته است، چاپلوسانه سعی دارد همکارش را برای کمک متقاعد کند:

* Colleague: Help me Anrica, your family were very respectful for me, they were my best friends.

* Colleague: Bastard

ب. زیر زبان کشی: فیلم *Jack Reacher* (2016):

- مأمور مخفی برای اینکه اطلاعات مورد نظر خود را از زیر زبان مجرم بیرون بکشد، سعی دارد با مجرم ارتباط ملامقانه‌ای برقرار کند:

* Come in, please, come in, have a seat. I have heard about you too much.

پ. دل‌جویی: فیلم *Collide* (2016):

- پدر که بدقولی کرده است، سعی دارد از دخترش هنگام ورود به منزل دل‌جویی کند:

* Hey my baby come on. Why lying?

ت. جلب توجه: فیلم *Now You See Me* (2013):

- پسر چاپلوسانه سعی در جلب توجه دختر دارد:

* You know, you have a face like a doll.

ث. فریب‌دادن: فیلم *American Assassin* (2017):

- مجرم سعی دارد با صحبت ملامقانه پلیس را فریب دهد:

* Man: I really want to comply but you confuse me.

* Police: Don't move.

ج. تعریف و تمجید: فیلم *Game Night* (2018):

* Man: Do you know how much I'm happy to see you?

چ. جلب اعتماد: فیلم *The A Team* (2010):

- دانشجویان سعی در جلب اعتماد استاد برای انجام پروژه‌ای سنگین و خطرناک دارند:

* Students: This is an opportunity for our country, listen Senator, Landest is sending a group to the island with them, we can go with your operation, of course.

ح. تبرئه: فیلم *Game Night* (2018):

- پسر که نامزد خود را مدتی ترک کرده، سعی دارد خود را با چاپلوسی تبرئه کند:

* Boy: Now that I see all your work, I love you more than anyone.

خ. شوخی: فیلم *Olympus Has Fallen* (2013):

- فردی با دیدن دوستش در خیابان با دادن لقب کاپیتان به او سعی دارد سر شوخی را با او باز کند.

* Friend: Ok, captain Kanrad.

ج. تعریف و تمجید: فیلم *Beirut* (2018):

- * Police: Why are we in Rome, Rani?
- * Culpable: I like Rome, has good food.
- * Woman: Oh, God.

۴.۲.۴. ترتیب گفتمان

کنش گفتاری زیر نمونه‌ای از ترتیب گفتمان تملق در زبان انگلیسی است که از یک مکالمه تلفنی در فیلم *Wind River* استخراج شده است:

- * Boy: Hello
 - * Man: Hello, how are you?
 - * Boy: I'm Michael Foler
 - * Man: Oh, I'm Jonson. I'm calling from Telephone Company. It seems, you are an old boy.
 - * Boy: Yes. I'm 6 years old.
 - * Man: Oh. You are old. And are you a clever boy?
 - * Boy: Yes.
 - * Man: Oh, yes. Let's see how you are clever. Let's give you a little test, all right?
 - * Boy: Ok.
 - * Man: Do you know your full address?
- ایتالیک
Man: Oh, it shows, you are a very clever boy.

همان‌طور که از نمونه بالا پیداست، اقدام از طرف شرکت‌کننده اول زمینه را برای اقدامی از طرف شرکت‌کننده دیگر فراهم می‌کند.

۴.۲.۵. لحن

لحن‌های مختلفی به هنگام استفاده از کنش گفتاری تملق در زبان انگلیسی یافت شد که موارد ذیل از جمله آنها هستند.

الف. جدی: فیلم *Wind River* (2017):

- پلیس سعی دارد فرد معتاد را با لحنی جدی اما چاپلوسانه مورد بازجویی قرار

دهد:

* I know, your dad is pride of you. Your families are pride of you. Say, what happened to your sister?

ب. دوستانه: فیلم *Kong Skull Island* (2017):

* Jama, you are a tough woman, you save your own life. You fight for your life, Jama.

پ. تمسخرآمیز: فیلم *Hunter Killer* (2018):

* Appreciate you are passionate; don't you want to show response?

ت. محترمانه: فیلم *White House Down* (2013):

- شخص برای نجات جان خود در مقابل گروهی که برای دزدی عتیقه وارد ساختمان شده‌اند، سعی دارد با لحنی محترمانه همراه با چاپلوسی راهی برای فرار پیدا کند:

* Hi sir. I know that's a very stressful time but if you let me collect these very carefully because these are irreplaceable.

ث. شوخی: فیلم *Lucy* (2014):

* Hey, no, let me help, men must do it, ahh...

ج. تعریف و تمجید: فیلم *Wind River* (2017):

* Oh my God, what a beautiful girl. Let me take your film.

چ. طعنه و کنایه: فیلم *12 Strong* (2018):

* What good group boys! We will be alive together boys.

۴.۲.۶. ابزار

همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، ابزار گفتمان به دو دسته گفتاری و نوشتاری تقسیم می‌شود و در پژوهش حاضر، تملق در فیلم‌های انگلیسی همچون فیلم‌های فارسی تنها در قالب گفتاری بررسی گردید و تمامی مثال‌هایی که تاکنون ذکر گردیده است در قالب گفتاری بوده‌اند.

۴. ۲. ۷. قوانین گفتمان

بررسی اهداف و کاربردهای کنش گفتاری تملق در فیلم های انگلیسی زبان نشان می دهد که تملق بیشتر برای نیل به اهداف مورد نظر مورد استفاده قرار می گیرد. به عنوان نمونه:

فردی چاپلوسانه تلاش می کند که خانمی را به خاطر داشتن ثروت متقاعد به پذیرش درخواست خود نماید [هدف: جلب اعتماد در صورتی که واقعیت چیز دیگری است]:

* Trust me, please, you are exactly the lady that I want.

۴. ۲. ۸. نوع گفتمان

نتایج به دست آمده از بررسی ها نشان می دهد که گفتمان های روزمره اجتماعی پرکاربردترین نوع گفتمان هایی هستند که کنش گفتاری تملق در آن استفاده می شوند. در واقع، بررسی نمونه های یافت شده نشان می دهد، پاره گفتارهای تملق تنها به مکالمه محدود می شوند و در قالب های دیگری چون ضرب المثل، شعر و قصه یافت نمی شوند.

۴. ۳. مقایسه کنش گفتاری تملق در فیلم های فارسی و انگلیسی

مقایسه کاربردهای کنش گفتاری تملق در زبان فارسی و انگلیسی می تواند تفاوت های موجود در الگوهای استفاده از این کنش گفتاری در دو زبان را به طور مشخص تری نشان دهد. علاوه بر این می توان میزان وابستگی فرهنگی کنش های گفتاری مختلف را از این طریق به شکل روشن تری دریافت. جدول (۱) کاربردهای کنش گفتاری تملق را در زبان فارسی و انگلیسی در قالب اطلاعات آماری نشان می دهد.

جدول ۱. نتایج آمار توصیفی و آزمون خی دو برای کاربردهای کنش گفتاری تملق در

فیلم‌های فارسی و انگلیسی

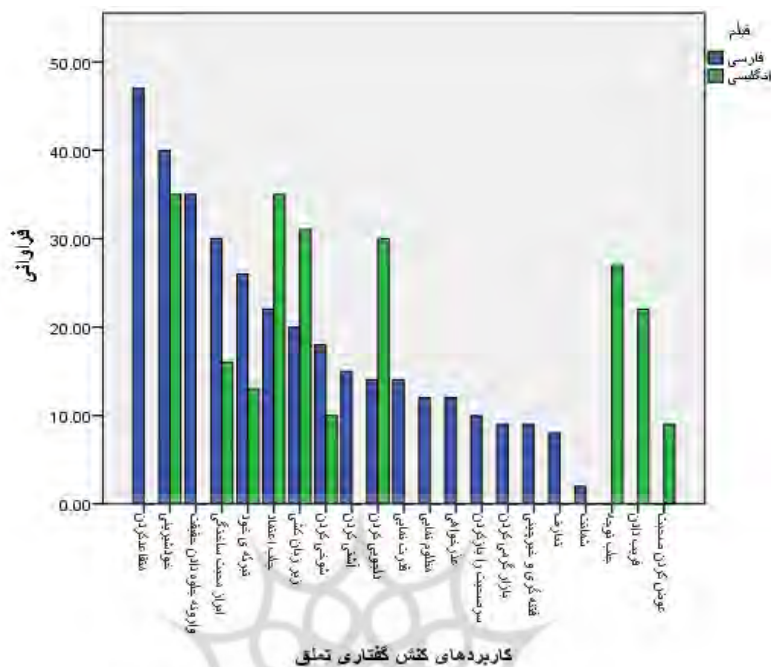
سطح معناداری	میزان خی دو	انگلیسی		فارسی		کاربردهای کنش گفتاری تملق
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰.۰۰	۷۷.۲۶	۰	۰	۱۳.۶۹	۴۷	متقاعد کردن
۰.۳۴	۰.۸۸	۱۵.۳۵	۳۵	۱۱.۶۶	۴۰	خودشیرینی
۰.۰۰	۴۹.۴۱	۰	۰	۱۰.۲۰	۳۵	وارونه جلوه دادن حقیقت
۰.۰۰	۶.۹۱	۷.۰۱	۱۶	۸.۷۴	۳۰	ابراز محبت ساختگی
۰.۰۱	۶.۴۲	۵.۷۰	۱۳	۷.۵۸	۲۶	تبرئه خود
۰.۰۱	۵.۶۴	۱۵.۳۴	۳۵	۶.۴۱	۲۲	جلب اعتماد
۰.۰۴	۴.۱۲	۱۳.۵۹	۳۱	۵.۸۳	۲۰	زیر زبان کشی
۰.۰۸	۲.۹۸	۴.۳۸	۱۰	۵.۲۴	۱۸	شوخی کردن
۰.۰۰	۱۷.۱۴	۰	۰	۴.۳۷	۱۵	آشتی کردن
۰.۰۰	۹.۱۸	۱۳.۱۵	۳۰	۴.۰۸	۱۴	دلجویی کردن
۰.۰۰	۱۵.۸۴	۰	۰	۴.۰۸	۱۴	قدرت‌نمایی
۰.۰۰	۱۳.۳۳	۰	۰	۳.۴۹	۱۲	مظلوم‌نمایی
۰.۰۰	۱۳.۳۳	۰	۰	۳.۴۹	۱۲	عذرخواهی
۰.۰۰	۱۰.۹۰	۰	۰	۲.۹۱	۱۰	سر صحبت را باز کردن
۰.۰۰	۹.۷۳	۰	۰	۲.۶۲	۹	بازارگرمی کردن
۰.۰۰	۹.۷۳	۰	۰	۲.۶۲	۹	فتنه‌گری و خیرچینی
۰.۰۰	۸.۵۷	۰	۰	۲.۳۳	۸	تعارف
۰.۱۵	۲.۰۳	۰	۰	۰.۵۸	۲	شماتت
۰.۰۰	۳۴.۸۳	۱۱.۸۴	۲۷	۰	۰	جلب توجه
۰.۰۰	۲۶.۹۳	۹.۶۴	۲۲	۰	۰	فریب دادن
۰.۰۰	۹.۷۳	۳.۹۴	۹	۰	۰	عوض کردن صحبت
۰.۰۰	۴۲.۴۰	۱۰۰	۲۲۸	۱۰۰	۳۴۳	جمع کل

میزان «خی دو» به دست آمده حاصل از مقایسه فراوانی‌های کاربردهای کنش گفتاری تملق در فیلم‌های فارسی و انگلیسی برابر با ۴۲,۴۰ است که این میزان به لحاظ آماری معنادار است ($p=0.00 < 0.05$)؛ بنابراین دو زبان مورد مطالعه از نظر

کاربردهای کنش گفتاری تملق تفاوت معناداری با یکدیگر دارند. همان طور که مشاهده می شود فراوانی کاربرد کنش گفتاری تملق در زبان فارسی (۳۴۳) بیشتر از فراوانی کاربرد کنش گفتاری تملق در زبان انگلیسی (۲۲۸) است. در بین کاربردهای کنش گفتاری در زبان فارسی، متقاعد نمودن (۴۷) و خودشیرینی (۴۰) بالاترین فراوانی ها را دارند، اما در زبان انگلیسی، جلب اعتماد (۳۵)، خودشیرینی (۳۵) و زیربان کشی (۳۱) به ترتیب دارای بالاترین فراوانی بودند.

همچنین از میان ۲۱ کاربرد کنش گفتاری تملق، تفاوت آماری معناداری بین ۱۸ کاربرد کنش گفتاری تملق، یعنی متقاعد کردن ($x^2=77.26$; $p=0.00<0.05$)، وارونه جلوه دادن حقیقت ($x^2=49.41$; $p=0.00<0.05$)، ابراز محبت ساختگی ($x^2=6.91$; $p=0.00<0.05$)، تبرئه خود ($x^2=6.42$; $p=0.01<0.05$)، جلب اعتماد ($x^2=5.64$; $p=0.01<0.05$)، زیربان کشی ($x^2=4.12$; $p=0.04<0.05$)، آشتی کردن ($x^2=17.14$; $p=0.00<0.05$)، دلجوئی کردن ($x^2=9.18$; $p=0.00<0.05$)، قدرت نمایی ($x^2=15.84$; $p=0.00<0.05$)، مظلوم نمایی ($x^2=13.33$; $p=0.00<0.05$)، عذرخواهی ($x^2=13.33$; $p=0.00<0.05$)، سر صحبت را باز کردن ($x^2=10.90$; $p=0.00<0.05$)، بازار گرمی کردن ($x^2=9.73$; $p=0.00<0.05$)، فتنه گری و خبرچینی ($x^2=9.73$; $p=0.00<0.05$)، تعارف ($x^2=8.57$; $p=0.00<0.05$)، جلب توجه ($x^2=34.83$; $p=0.00<0.05$)، فریب دادن ($x^2=26.93$; $p=0.00<0.05$) و عوض کردن صحبت ($x^2=9.73$; $p=0.00<0.05$)، در فیلم های فارسی و انگلیسی وجود داشت.

لازم به ذکر است بین فراوانی سه مورد از کاربردهای کنش گفتاری تملق (خودشیرینی، شوخی کردن و شماتت) در فیلم های فارسی و انگلیسی، تفاوت آماری معناداری یافت نشد. مقایسه کاربردهای کنش گفتاری تملق در فیلم های فارسی و انگلیسی در نمودار ستونی زیر نیز ارائه شده است.

نمودار ۱. مقایسه کاربردهای کنش گفتاری تملق در فیلم‌های فارسی و انگلیسی

همان‌طور که در نمودار (۱) مشاهده می‌شود، در بین کاربردهای کنش گفتاری تملق مواردی چون متقاعد کردن، وارونه جلوه دادن حقیقت، آشتی کردن، قدرت‌نمایی، مظلوم‌نمایی، عذرخواهی، سر صحبت را باز کردن، بازارگرمی کردن، فتنه‌گری و خبرچینی، تعارف و شماتت در زبان انگلیسی مشاهده نمی‌شود. به‌طور کلی، یافته‌های حاضر حاکی از آن است که در مقایسه با گویش‌وران زبان فارسی، انگلیسی‌زبانان در تعاملات اجتماعی خود کمتر از کنش گفتاری تملق استفاده می‌کنند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که پیش‌تر عنوان گردید، هدف از پژوهش حاضر بررسی کاربردهای گفتمان «تملق» در فیلم‌های فارسی و انگلیسی و مقایسه استفاده از این کنش گفتاری در این دو زبان بوده است. بدین منظور، با استفاده از الگوی هایمز (۱۹۶۷)

پاره‌گفتارهای شامل کنش گفتاری تملق در دو زبان به صورت توصیفی بررسی گردید و در پایان نیز به طور تطبیقی مورد مقایسه و بررسی قرار گرفت.

نتایج حاصل از این مطالعه حاکی از آن است که تملق در فرهنگ فارسی و انگلیسی در گفتمان‌های روزمره اجتماعی به طور معمول در موقعیت‌های گوناگون مکانی و زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در فرهنگ فارسی، کنش گفتاری تملق در هر دو موقعیت رسمی و غیر رسمی یافت می‌شود، اما استفاده از آن در موقعیت‌های غیر رسمی و خصوصی به مراتب بسیار بیشتر از کاربرد آنها در موقعیت‌های رسمی است. در زبان و فرهنگ انگلیسی، این کنش گفتاری به نسبت یکسانی در هر دو موقعیت رسمی و غیر رسمی مورد استفاده قرار می‌گیرد. افزون بر این، یافته‌ها حاکی از آن است که تملق در فرهنگ فارسی در همه بافت‌ها اتفاق می‌افتد، لیکن انگیزه استفاده از آن با توجه به بافت تغییر می‌کند. با توجه به یافته‌های پژوهش، بیشترین انگیزه غالب افراد در استفاده از تملق متقاعد کردن، خودشیرینی، وارونه جلوه دادن حقیقت، ابراز محبت ساختگی، تبرئه خود، زیربان‌کشی و جلب اعتماد است که تا حدودی با کاربردهای آن در زبان انگلیسی هم‌پوشانی دارند. بر طبق شواهد، استفاده از تملق در موارد متقاعد کردن، وارونه جلوه دادن حقیقت، آشتی کردن، قدرت‌نمایی، مظلوم‌نمایی، عذرخواهی، سر صحبت را باز کردن، بازار گرمی کردن، فتنه‌گری و خبرچینی، تعارف و شماتت در زبان انگلیسی استفاده نمی‌شود. همچنین، در بین کاربردهای کنش گفتاری تملق که در بافت فیلم‌های فارسی یافت شدند مواردی از جمله جلب توجه و فریب دادن مشاهده نشد.

همان‌گونه که هادی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۲) بیان می‌کند تملق برای جلب نظر مثبت و نفوذ در مخاطب مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ به عبارت دیگر، تملق شامل رفتارهای منافقانه در ارتباطات بین فردی است. نتایج این تحقیق نیز گواه بر این مطلب است که افراد، غالباً، برای جلب توجه یا اعتماد و نفوذ در مخاطبین از تملق استفاده می‌کنند. بر این اساس می‌توان گفت که یافته‌های تحقیق حاضر مؤید یافته‌های کاوازا (۲۰۱۷) و وونک (۲۰۰۲) می‌باشند؛ چراکه هر دو مطالعه نتایج

مشابهی را پیش از این گزارش کرده بودند. افزون بر این، همان گونه که پیش تر نیز گفته شد تملق به نوعی ریاکاری اخلاقی اطلاق می شود که افراد عمل اخلاقی را در ظاهر نشان می دهند و در باطن هدف دیگری را دنبال می کنند (فوسلا و همکاران، ۲۰۱۶). یافته های پژوهش حاضر استفاده از تملق جهت جلب نظر مثبت و نفوذ در مخاطب را تأیید نموده و همچنین مؤید دیدگاه فوسلا و همکاران (۲۰۱۶) است. علاوه بر این نکات، بر اساس یافته های پژوهش حاضر، ایرانیان و انگلیسی زبانان برای انجام تملق، سخنان خود را به طور غیر مستقیم و در لفافه بیان می کنند. در واقع ترجیح می دهند که با بازی با احساسات طرف مقابل و بدون اینکه شخص متوجه حقیقت موضوع شود به اهداف مورد نظر دست یابند؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که تملق را دستاویزی ریاکارانه برای نیل به اهداف مورد نظر می دانند. و شاید این نکته یکی از دلایل مذموم بودن تملق از منظر ادیان الهی از جمله اسلام باشد. چراکه تملق در اسلام ریشه بسیاری از رذایل اخلاقی شمرده شده و امری به شدت نکوهیده است (سوره های آل عمران آیه ۱۸۸؛ انعام آیه ۱۵۱). همچنین بر اساس روایات امامان معصوم، مهم ترین ضرر تملق، ایجاد کبر و خودبرتربینی شخص نسبت به دیگران است اتفاقی که منشأ همه گرفتاری های انسان می شود.

نگاهی دقیق تر به انگیزه های افراد در استفاده از تملق در مطالعه حاضر نشان می دهد، در بیشتر موارد انگیزه تملق انگیزه ای منفی به شمار می رود و یا اینکه حداقل نمی توان آن را مثبت دانست. بر این اساس و همسو با یافته های دانزیگر (۲۰۲۰) می توان ادعا کرد که افراد بیشتر برای منافع شخصی و مقاصد سوء از چاپلوسی استفاده می کنند. نکته قابل تأمل در این باب آن است بر اساس یافته های پژوهش حاضر کنش گفتاری تملق در زبان و فرهنگ فارسی به وفور مورد استفاده است و حتی در مقایسه با جوامع غربی به مراتب کاربرد بیشتری دارد. نکته دیگر این است که ایرانیان و انگلیسی زبانان اغلب در قالب گفتاری و ارتباط چهره به چهره از تملق استفاده می کنند. همین نکته نشان دهنده وجود عمل غیر اخلاقی دورویی و تظاهر در ارتباطات شفاهی و چهره به چهره را آشکارتر می سازد.

همچنین، استفاده از تملق در میان فارسی‌زبانان و انگلیسی‌زبانان تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله عوامل فردی، موقعیتی و اجتماعی است. در واقع بررسی سناریوی فیلم‌ها نشان داد که تملق می‌تواند ریشه در ویژگی‌های شخصی افراد داشته باشد. برای مثال در برخی از فیلم‌ها تنها ویژگی‌های فردی افراد است که آنها را به‌طور مکرر به تملق وامی‌دارد. یا در جای دیگر مشاهده شد که همان‌طور که در مطالعه کاکمار و همکاران^۱ (۲۰۰۴) مورد اشاره قرار گرفته است استفاده از تملق تحت تأثیر شرایط حاکم بر محیط است و در موارد دیگر هم جو و فضای نامطلوب اجتماع افراد را به تملق وادار می‌سازد.

سخن آخر این‌که پژوهش‌های بیشتری در این حوزه لازم است تا با استفاده از منابع اطلاعاتی و روش‌های دیگر جمع‌آوری اطلاعات همچون مشاهده مستقیم، مصاحبه با افراد صاحب‌نظر و نیز گویش‌وران، استفاده از پرسشنامه، مطالعه بافت‌های نوشتاری از قبیل رمان، داستان و غیره بتوان ابعاد بیشتری از استفاده از این کنش گفتاری را در زبان‌های فارسی و انگلیسی مورد مطالعه و بررسی قرار داد. براین اساس، پژوهش‌گران علاقه‌مند به این حوزه در مطالعات آتی می‌توانند استفاده از تملق را به لحاظ قومیت، جنسیت، سن، جایگاه اجتماعی و متغیرهای فردی و اجتماعی دیگر در فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلف مورد کنکاش و بررسی قرار دهند.

کتاب‌نامه

- اشگرف، ر. و امیری، ع. (۱۳۹۷). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بروز رفتارهای ریاکارانه در شرکت‌های دولتی ایران و ارائه راهکارهایی مبتنی بر متون اسلامی: موردکاوی شرکت پالایش گاز پارسیان. مدیریت فرهنگ سازمانی، ۱۶، ۳۰۵-۳۲۵.
- پیش‌قدم، ر. (۱۳۹۱). معرفی زبانهنگ، به‌عنوان ابزاری تحول‌گرا در فرهنگ‌کاوی زبان. مطالعات زبان و ترجمه، ۴، ۶۱-۴۷.
- پیش‌قدم، ر. و عطاران، آ. (۱۳۹۵). گفتمان‌شناسی «قسمت» در زبان و فرهنگ مردم ایران. مطالعات فرهنگ ارتباطات، ۱۷(۳۵)، ۱۲۹-۱۴۹.

پیش قدم، ر. و عطاران، آ. (۱۳۹۲). نگاهی جامعه‌شناختی به کنش گفتاری قسم: مقایسهٔ زبانهای فارسی و انگلیسی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۴۶، ۲۵-۵۰.

پیش قدم، ر. و فیروزیان پوراصفهان، آ. (۱۳۹۶). تأملی جامعه‌شناختی پیرامون کاربردهای گفتمانی «نمی‌دانم» در زبان فارسی در پرتو الگوی هایمز. *مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، ۳۹(۱۸)، ۷-۳۵.

پیش قدم، ر. و وحیدنیا، ف. (۱۳۹۳). کاربردهای «دعا» در فیلم‌های فارسی و انگلیسی در پرتو الگوی هایمز. *جستارهای زبان*، ۷، ۱-۲۳.

پیش قدم، ر.، وحیدنیا، ف. و فیروزیان پوراصفهان، آ. (۱۳۹۳). نگاهی جامعه‌شناختی به کنش گفتاری نفرین: مقایسهٔ زبان‌های فارسی و انگلیسی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۴۷، ۴۵-۷۲.

زندمقدم، ا. و وفایی‌مهر، ر. (۱۳۹۶). بررسی مقابله‌ای راهبرد تولید کنش‌های گفتاری موافقت کردن و مخالفت کردن در فیس‌بوک: مقایسهٔ فارسی‌زبانان و انگلیسی‌زبانان. *مطالعات رسانه‌های نوین*، ۱، ۱۳-۱۶۹.

علی اکبری، م. و قیطاسی، م. (۱۳۹۵). بررسی کنش گفتاری تسلیت در گویش کردی ایلامی. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*، ۱۲، ۳۵-۵۰.

علیخانی، ع. (۱۳۸۴). *توسعهٔ سیاسی از دیدگاه امام‌علی(ع)*. تهران، ایران: نشر بین‌الملل.

مدرسی تهرانی، ی.، و تاجعلی، م. (۱۳۹۱). کنش گفتاری درخواست: مقایسهٔ فارسی‌زبانان و فارسی‌آموزان. *پژوهشنامهٔ آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان*، ۳، ۸۳-۱۰۷.

هادوی‌نژاد، م. و بهارلویی، ا. (۱۳۹۲). رفتارهای منافقانه در ارتباطات بین فردی سازمان. *چشم‌انداز مدیریت دولتی*، ۱۳، ۱۵-۴۰.

هاشمی، م.، حسینی فاطمی، آ. و دوائی، ص. (۱۳۹۰). مقایسهٔ مرزبندی‌های فرهنگی - اجتماعی «تعریف و تمجید» در زبان انگلیسی و فارسی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۱، ۲۵-۳۹.

Ary, D. (2014). *Introduction to research in education*. Toronto, Canada: Nuraeni.

Bauman, R. (2000). Genre. *Journal of Linguistics Anthropology*, 9(1), 84-87.

Cavazza, N. (2016). When political candidates "go positive: The effects of flattering the rival in political communication. *Social Influence*, 11(3), 166-176.

Cavazza, N. (2017). The tone dilemma: Comparing the effects of flattery and verbal aggression in a political speech. *Journal of Language and Social Psychology*, 36(5), 585-598.

Danziger, R. (2020). The pragmatics of flattery: The strategic use of solidarity-oriented actions. *Journal of Pragmatics*, 170, 413-425.

- Focella, E. S., Stone, J., Fernandez, N. C., Cooper, J. & Hogg, M. A. (2016). Vicarious hypocrisy: bolstering attitudes and taking action after exposure to a hypocritical in group member. *Journal of Experimental Social Psychology*, 62, 89-102.
- Goffman, E. (1971). *Relations in public*. New York, NY: Harper and Row.
- Halliday, M. A. K. (1968). Notes on transitivity and theme in English part 3. *Journal of Linguistics*, 4(2), 179-215.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. London, England: Hodder Arnold.
- Hashemian, M. (2014). A pragmatic study of requestive speech act by Iranian EFL learners and Canadian native speakers in hotels. *Journal of Teaching Language Skills*, 6(2), 55-80.
- Hymes, D. (1967). Models of interaction of language and social setting. *Journal of Social Issues*, 33(2), 8-28.
- Kacmar, K. M., Carlson, D. S., & Bratton, V. K. (2004). Situational and dispositional factors as antecedents of ingratiation behaviors in organizational settings. *Journal of Vocational Behavior*, 65, 309-331.
- Pishghadam, R., & Moradi Moghaddam, M. (2011). Toward a contrastive pragmatic analysis of congratulation speech act in Persian and English. *The Journal of Applied Linguistics*, 4(2), 130-151.
- Saville-Troike, M. (2003). *The ethnography of communication* (3rd ed.). New York, NY: Blackwell.
- Vonk, R. (2002). Self-serving interpretations of flattery: Why ingratiation works. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(4), 515-526.
- Vygotsky, L. (1978). Interaction between learning and development. *Readings on the Development of Children*, 23(3), 34-41.
- Vygotsky, L. (1986). *Thought and language*. Cambridge, England: MIT Pre.
- Wardhaugh, R. (2010). *An introduction into sociolinguistics* (6th ed.). New York, NY: Wiley- Blackwell.
- Whorf, B. L. (1956). *Language, thought, and reality*. Cambridge, England: Technology Press of MIT.
- Yin, R. K. (2010). *Qualitative research from start to finish*. New York, NY: The Guilford Press.

درباره نویسندگان

محمد احمدی صفا دانشیار گروه زبان انگلیسی دانشگاه بوعلی سینا همدان است. از جمله حوزه‌های پژوهشی مورد علاقه وی منظور شناسی زبان بینابین، مطالعات بینا فرهنگی و نیز آزمون‌سازی و ارزشیابی در حوزه آموزش زبان خارجی است.

رحیمه کاربخش راوری فارغ التحصیل مقطع کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان انگلیسی دانشگاه بوعلی سینا است. ارزشیابی و آزمون‌سازی در حوزه آموزش زبان و نیز مبانی فرهنگی آموزش زبان از حوزه‌های پژوهشی مورد علاقه ایشان است.